

16.5.2019

EOAK/1928/2019

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamiehen sijainen Mikko Sarja

Esittelijä: Esittelijäneuvos Tapio Rätty

PÄÄTÖKSENTEKO SIJAISHUOLLON MUUTTAMISESSA

1 KANTELU

Kantelija arvosteli Oulun hyvinvointipalvelujen menettelyä sijaishuollon järjestämistä koskevassa asiassa. Kantelija kertoi olevansa sijoitettuna A:n lastenkotiin ja haluavansa asua aikaisemman sijaisperheensä kodissa. Kantelija pyysi apua.

2 SELVITYS

Oulun Hyvinvointipalvelut antoi kantelun johdosta selvityksen.

3 RATKAISU

Saadun selvityksen mukaan kantelija on ollut sijoitettuna perhehoitoon 5.1.2015 lukien. Kantelijan sijaishuoltopaikkaa muutettiin kiireellisesti 29.11.2018 sijaisperheestä B:n lastenkotiin. Oulun Hyvinvointipalvelujen selvitysten mukaan kiireelliseen sijaishuollon muutospäätöksen päättyttiin sen takia, että kantelija laiminlöi oman sairautensa hoidon. Selvityksen mukaan perhehoitajat eivät voineet enää turvata kantelijan riittävää hoitoa ja huolenpitoa.

Selvityksen mukaan kantelijalle oli kerrottu sijaishuoltopaikan muuttamiseen johtaneet syyt sekä sijaishuoltopaikan muutoksen oikeusvaikutukset. Sijaishuoltopaikan muuttamista koskevaa päätöstä valmisteltaessa ei kantelijaa tai muita asianosaisia kuultu. Päätös toimitettiin kantelijalle kirjeitse tiedoksi. Päätöstä ei siis annettu todisteellisesti tiedoksi lapselle. Päätöksen tiedoksiannosta säädetään hallintolain 9 ja 10 luvussa. Todisteellisesta päätöksen tiedoksiannosta säädetään hallintolain 60 §:ssä.

Jälkikäteen ei voida selvittää, millä tavoin päätös on sittemmin tullut kantelijan tietoon. Asiassa on tapahtunut menettelyvirhe. Päätös olisi tullut antaa tiedoksi todisteellisesti eli saantitodistuksella tai luovuttamalla se kantelijalle henkilökohtaisesti laitoksessa ja laatimalla tällaisesta tiedoksiannosta kirjallinen todistus. Oulun Hyvinvointipalvelut on myöntänyt asiassa laiminlyöntinsä ja virheensä.

Edelleen totean, että kantelijan sijaishuoltopaikkaa muutettiin B:n lastenkodista nykyiseen sijaishuoltopaikkaansa A:n lastenkotiin 25.1.2019 tehdyllä päätöksellä.

Selvityksen mukaan sijaishuollon muutospäätöksestä sijaisperheestä B:n lastenkotiin ja tammi-kuussa tehdystä sijaishuollon muutospäätöksestä B:n lastenkodista A:n lastenkotiin ei ole tehty lapsen asiakirjoihin päätöksen tiedoksiantomerkintöjä. Tiedoksiantomerkinnöillä on vaikutusta siihen, että varsinkin jälkikäteen voidaan arvioida, millä tavoin ja milloin päätös on asianosaiselle annettu tiedoksi. Tiedoksiantomerkinnöistä voidaan ristiriitatilanteissa arvioida esimerkiksi valitusajan alkaminen.

Asiakirjaselvityksen mukaan kantelijaa kuultiin ennen päätöstä siten kuin hallintolaissa säädetään. Selvityksen mukaan kantelija vastusti sijaishuoltopaikan muutospäätöstä mutta ei sinänsä sijaishuoltopaikkaa.

Oulun Hyvinvointipalvelujen selvitys on tältä osin ristiriitainen päätöksen merkintöjen kanssa. Sijaishuollon muutospäätöksessä 25.1.2019 todetaan "Kuultavan mielipide" -kohdassa lapsen kertoneen, "että hän haluaisi mieluummin olla lissä (sijaisperhe)." Kohdassa "Mielipiteenäni ilmoitan" on merkitty rastit (X) kohtiin "vastustan päätöstä" ja "en vastusta suunniteltua sijaishuoltopaikkaa". Selvityksen mukaan kantelija oli itse täyttänyt kuulemisasiakirjan.

Kantelukirjoituksesta ja päätöksestä on mielestäni pääteltävissä, että kantelija vastusti tosiasiasa myös suunniteltua sijaishuoltopaikkaa ja olisi halunnut mieluummin siirtyä sijaishuoltoon vanhaan sijaisperheeseen. Korostan, että päätöksen merkintöjen kuulemisesta ja lapsen mielipiteestä tulee vastata niitä tosiasiasieikkoja, joita kuulemisessa ilmenee.

Oulun Hyvinvointipalvelut liitti selvitykseensä 26.4.2019 tehdyn sijaishuoltopaikan muuttamista koskevan päätöksensä. Päätöksestä ilmenee, että kantelija oli jättänyt 8.4.2019 kirjallisen hakemuksen sijaishuoltopaikan muuttamisesta A:n lastenkodista perhehoitoon vanhaan sijaisperheeseensä. Päätökseen sisältyvien kuulemismerkintöjen mukaan "kantelija ei halua ilmaista mielipidettä asiasta". Kantelijan äidin kohdalla on kuulemismerkintöjen osalta merkitty, että kantelijan äiti vastustaa päätöstä. Päätöksestä ei ilmene, mitä asiaa asiaosainen vastustaa: vastustaako hän kantelijan vaatimusta sijaishuoltopaikan muuttamiseksi perhehoitoon, vai vastustaako hän päätösesitystä siitä, ettei sijaishuoltopaikkaa muuteta vaaditulla tavalla. Kuulemisesta ja lapsen mielipiteen selvittämisestä säädetään lastensuojelulain 42 §:ssä ja 20 §:ssä.

Korostan, että päätökseen sisältyvistä kuulemismerkinnöistä pitää yksiselitteisesti ilmetä kuultavien tai lapsen mielipiteen sisältö. Myöhemmin esimerkiksi valitusvaiheessa tai menettelyn muussa jälkikäteisessä valvonnassa taikka myöhemmän sijaishuollon järjestämisessä näillä merkinnöillä saattaa olla oleellista merkitystä.

Selvityksen mukaan 26.4.2019 tehty päätös on annettu kantelijalle tiedoksi 30.4.2019 luovuttamalla se hänelle henkilökohtaisesti.

Huomioni on kiinnittynyt siihen, että päätökseen on liitetty virheellinen muutoksenhakuohjaus sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle. Sijaishuollon muuttamista koskevasta päätöksestä valitetaan lastensuojelulain 90 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan suoraan hallinto-oikeuteen. Päätöksestä ei siis tehdä oikaisuvaatimusta sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle.

Pidän virhettä vakavana ja totean, että virheellisestä muutoksenhakuohjauksesta johtuen päätöstä ei ole annettu kantelijalle tiedoksi siten kuin hallintolaki edellyttää.

Kantelukirjoituksesta ilmenee, että kantelija haluaisi, että hänen sijaishuoltonsa järjestettäisiin hänen aikaisemmassa sijaisperheessään. Viranhaltija on asiassa tehnyt päätöksen, jossa sijaishuoltopaikan muuttamisesta laitoksesta perheeseen on kieltäydytty.

Eduskunnan oikeusasiamies ei voi muuttaa viranomaisen ratkaisuja tai toimia asiassa ylimääräisenä muutoksenhakuelimenä. Kantelijalla on mahdollisuus valittaa päätöksestä Pohjois-Suomen hallinto-oikeuteen. Hallinto-oikeudessa on mahdollista pyytää suullista käsittelyä.

Korostan tässä yhteydessä, että kun asianosaisena valitusasiassa on lapsi, on sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä korostettu velvollisuus huolehtia ja edistää lapsen oikeusturvan toteutumista. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että lapsen olisi heti alusta alkaen aiheellista saada

nopeasti tietoa muun muassa siitä, miten hän saa apua asiansa hoitamiseksi. Tässä tapauksessa kantelijaa tulisi mielestäni ohjata hakemaan tarvittaessa riittävää oikeusapua esimerkiksi oikeusaputoimistosta.

4 TOIMENPIDE

Saatan Oulun Hyvinvointipalvelujen tietoon edellä kohdassa 3 ilmenevän käsitykseni sen menettelystä päätösten tiedoksiannossa, päätösten tiedoksiantomerkintöjen tekemisessä, asianmukaisen valitusosoituksen antamisessa sekä päätökseen sisältyvien kuulemismerkintöjen ja lapsen mielipidettä koskevien merkintöjen sisällön kirjaamisessa.

Tässä tarkoituksessa lähetän tästä päätöksestäni jäljennöksen Oulun Hyvinvointipalveluille.